

Medisch erfgoed tentoongesteld bij UvA

Verbeelden, ontleden en interpreteren

Reina Zijlstra

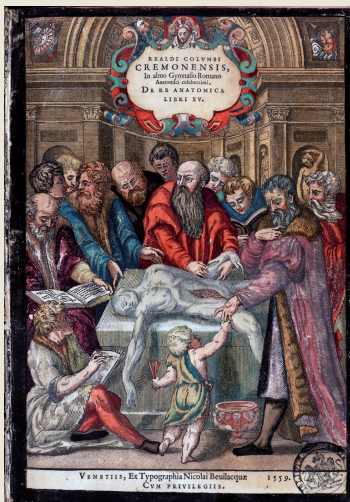
De medische collecties van de UvA, museum Vrolik en de KNMG zijn samengebracht in de tentoonstelling 'De ontdekking van de mens. Anatomie verbeeld'. In drie zalen is te zien hoe mensen door de eeuwen heen het menselijk lichaam hebben verbeeld, ontleed en geïnterpreteerd.

1

Verbeelding

In de eerste deel van het drieluik staat de klassieke anatomie centraal, met prenten van onder meer Andreas Vesalius. Het zijn gedetailleerde tekeningen van mensen die trots hun lichaam voor ons openhouden om ons een kijkje in hun binnenste te geven. Conservator Paul Dijstelberge van Bijzondere Collecties, samensteller van deze zaal: 'Als je naar die platen kijkt, zie je dat pijn de grote afwezige is. Ze staan daar allemaal in prachtige houdingen, terwijl ze zichzelf en elkaar dingen aandoen die heel pijnlijk zijn. Tot 1845 moet het leven heel pijnlijk zijn geweest.'

beeld: Stephan van der Linden; Bijzondere Collecties Universiteit van Amsterdam

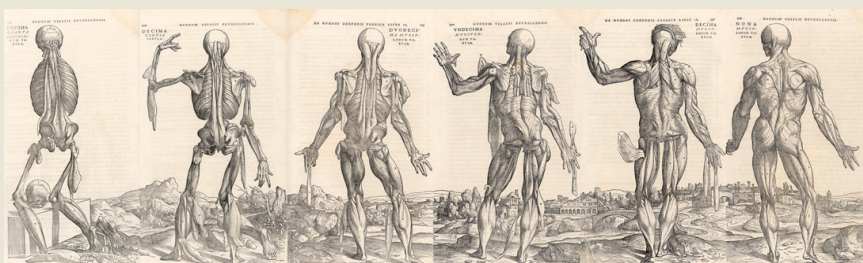

Realdo Colombo was een vriend – later vijand – van Vesalius. Net als Vesalius was hij arts en anatomisch onderzoeker. Vesalius noemt hem met ere in zijn baanbrekende boek over het menselijk lichaam (1543).

Afbeelding uit een anatomische atlas van Adriaan van de Spiegel (1632). Plaat uit een serie waarin het lichaam zichzelf ontleed alsof hij een striptease uitvoert.

De landschappen achter de ontlede mannen van Vesalius bleken een geheel te vormen. Het is een landschap in de heuvels in de buurt van Padua - waar Vesalius hoogleraar in de anatomie was voor hij lijfarts van keizer Karel V werd.

Anatomische pop-up prent van de hand van Stephanus Spacherus. Een mystieke interpretatie van het menselijk lichaam met opmerkelijk accurate afbeeldingen van de inwendige organen.

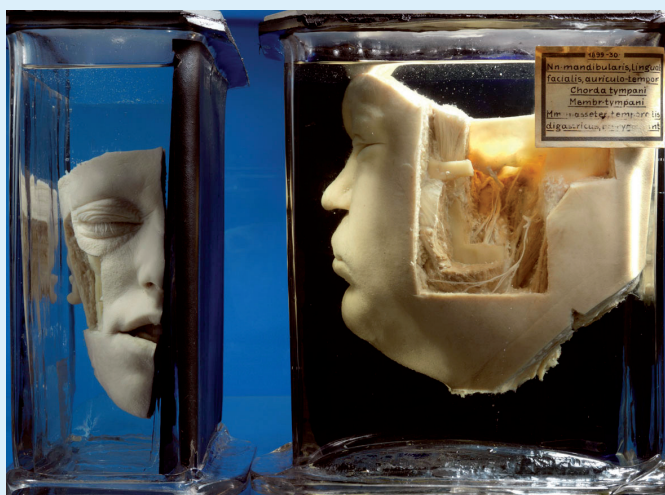

Gezwellen op een hand – geprepareerd door de bekende chirurgijn Frederick Ruysch. Ruysch verzamelde afwijkingen in een kabinet dat tegen betaling kon worden bezichtigd. (1697)

2

Ontleding

In de tweede zaal is te zien hoe artsen vervolgens door middel van snijwerk op lichamen hun kennis van de anatomie vergrootten. We zien preparaten en modellen. Er staan snijtafels, één naar het beeld van die van Vesalius. Laurens de Rooij, conservator van museum Vrolik: 'Eén van de vernieuwingen in de anatomie in de jaren dertig was de intrede van de röntgen, waardoor we de anatomie van de levende mens konden zien. Dat was weer iets heel anders dan die platte toestanden op de snijzaal. Allemaal nieuwe dimensies. De anatomie ontwikkelt zich, vindt zich steeds weer opnieuw uit.'

Preparaten uit Museum Vrolik. Foto's Hans van den Boogaard

3

Interpretatie

In het derde deel van het drieluik wordt de bezoeker ten slotte aangezet tot filosoferen over wat het mens-zijn eigenlijk inhoudt; de relatie tussen lichaam en geest krijgt hier vorm. De maakbaarheid van de mens komt aan de orde – wat wij zelf kunnen maken en doen met ons lichaam. We zien tatoeages, protheses, mutilaties. Steph Scholten, directeur van UvA Erfgoed en samensteller van de derde zaal: 'We kennen de exacte samenstelling van ons lichaam. We kunnen in onze hersenen zichtbaar maken dat we denken, maar kennen we daarmee het antwoord op de ultieme vraag, de grote vraag naar de zin en betekenis van het leven? In de tentoonstelling suggereer ik dat we moeten concluderen dat mijn favoriete quote van toepassing is: *We're still confused, but at a much higher level.*'

Frenologieschedel. Gipsmodel van schedel waarop met nummers de regio's zijn aangeduid waar in de hersenen zich volgens de 19de eeuwse frenologie bepaalde geestelijke eigenschappen bevonden. Deze zouden voelbaar zijn als schedelknobbels en -deuken.

Mart van Lieburg, hoogleraar medische geschiedenis en bibliothecaris van de KNMG, was betrokken bij de totstandkoming van de expositie die tot 15 januari te zien zal zijn. Hij is onder de indruk van het gebruik van kleur en licht. Zo is de zaal van De Verbeelding koesterend donker, die van De Ontleding klinisch wit en verbeeldt het kunstgras in de derde zaal het 'speelveld' van de interpretatie, van de relatie tussen anatomie en wie we zijn. 'Als je hier rondloopt,' zegt Lieburg, 'zie je dat er hele moderne technieken gebruikt zijn, een soort technisch voyeurisme om klassiek beeld te transformeren tot iets attractiefs. De techniek fungeert als brug tussen waarnemer en waargenomene, waarbij het waargenomene een oeroud boek kan zijn. Dat vind ik spannend aan de tentoonstelling.'

Directeur Steph Scholten van UvA Erfgoed geeft in MC uitgelicht een rondleiding door de tentoonstelling 'De ontdekking van de mens. Anatomie verbeeld'.

Bekijk het filmpje op www.medischcontact.nl/video.

mc tv
uitgelicht

Bon voor gratis toegang en korting op reproducties

Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam organiseert voor de lezers van Medisch Contact een speciale actie. Op vertoon van deze bon krijgt u met twee personen gratis toegang tot de tentoonstelling *De ontdekking van de mens. Anatomie verbeeld* die is te zien tot en met 15 januari. Zie www.bijzonderecollecties.uva.nl.

Bovendien krijgen KNMG-leden tot en met 15 januari 25 procent korting op een reproductie uit de nieuwe *printing on demand* webwinkel. Maak uw keuze uit een fraaie selectie uniek beeldmateriaal, waaronder tekeningen uit anatomische atlanten. Zie www.bijzonderecollecties.uva.nl/webwinkel. Vermeld in het kortingsveld de couponcode **KNMG2011**.